

Hodnotenie štúdia a dizertačnej práce *Totalita v animovaném filmu a snímky Hrací skříňka* doktorandky Veroniky Pasternej Szemlovej školiteľom.

Téma dizertačnej práce študentky logicky nadviazalo na jej doterajšiu dobrovoľnícku aktivitu pri vytváraní občianskej spoločnosti.

Keďže v súčasnom nazeraní na obdobie medzi rokmi 1948 až 1989 sa často zmiešavajú rôzne názory, počnúc hard opozičným stanoviskom uctievačov pištoľníkov bratov Mašínovcov (The Machine Gun Brothers), cez mylné tunelové videnie, že za všetko spáchané zlo môžu Slováci Biľak a Husák, až po tretí extrém: spomienkový optimizmus husákovskej generácie. To, že pravda je vždy skrytá kdesi uprostred, postupne odhaľuje dizertačná práca Veroniky Pasternej Szemlovej. Z pochopiteľných dôvodov sa postupne zamerala iba na územie Československa s jadrom výskumu na časový úsek začínajúci „poučením z krízového obdobia“ cez následnú konsolidáciu (1970-1989) až po pád komunizmu v novembri 1989. Obdobie laicky tiež nazývané ako „Husákovské“.

Našťastie som nezažil obdobie Gotwaldovského stalinizmu, keď sovietski experti zaúčali našich súdruhov, ako prinútiť ľudí, aby sa priznali k činom o ktorých sa im nikdy ani len nesnívalo a ako ich za ne poslať na miesta, o ktorých sa nesnívalo ani súdruhovi Leninovi. Pamätám si rok *Socializmu s ľudskou tvárou* a následných dvadsať rokov totality, chvalabohu tiež s ľudskou tvárou. Lebo i keď tu boli „dočasne“ zaparkované ruské tanky, na totalitu sme si už vystačili sami. Nad javiskom celoštátnej úsmevno-tragickej Comedie dell arte sa mala vznášať vzducholod' s transparentom: Národ sobě.

Totalita u nás pripomínala tajfún. Jej ničivú silu vytváral retiazkový kolotoč vzájomného strachu, nedôvery, ideovej nadpráce, ale vlastne v jej centre nebolo nič. Podobne ako vo filme Hrací skříňka, ani my sme sa nikdy nedozvedeli, čiže to bola ruka, ktorá s tým všetkým točila? Reálna „sila“ súdruhov sa ukázala ako totálna bezradnosť v plnej nahote kolov v plote, keď súdruh Gorbačov na návšteve Československej socialistickej federatívnej republiky vyhlásil, že Rusi sa nebudú miešať do našich vecí a že od začiatku perestrojky je to už iba „vaše delo“. I keď pre istotu si tu sovietski generáli ešte svoje delá ponechali.

Je tragikomické, že i samu nežnú revolúciu muselo povzbudiť soft-krídlo ŠTB s „turistickým sprievodcom“ Zivčákom, lebo pražský disent, sediaci u Tigra na pive, si nevšimol, že socializmus v Európe zostal už iba v Rumunsku a u nás.

Ako školiteľ som bol od prvej chvíle svedkom oduševneného heroického prístupu doktorandky k teoretickej i praktickej časti dizertačnej práce, súbežne s nasadením nie len v rodinnom, ale i občianskom živote. Práve tu vidím prínos doktorandského štúdia pre samotnú autorku. Podrobný výskum a rozhovory s priamymi účastníkmi „odboja“ ukázali, že husákovský režim nepracoval tak dôsledne, ako to robili jeho predchodcovia zo *Socialistickej doby ľadovej* ukončenej Pražskou jarou. Výsledky výskumu odhalili, že aj ideologickí strážcovia Komunizmu mali svoje ľudské slabosti, vďaka ktorým sa dali prepašovať filmy na plátno. Súdruhovia mali radi devízy, ocenenia na zahraničných festivaloch, vďaka čomu mohol filmoveť Švankmajer, bola tu federácia, takže keď nemohol v Čechách, tak natočil film v Bratislave. Súdruhovia neradi po sebe zanechávali písomné stopy, ktoré by ich mohli v budúcnosti ohroziť, takže ústne uznesenia zo schvalovačiek sa dali obísť. Súdruhovia sa na svoje vedúce miesta dostali vďaka „červenému vodičáku“, takže ich nevzdelanosť v odbore sa dala využiť a predhodiť im zástupné problémy. V neposlednom rade si súdruhovia uvedomovali svoju nahraditeľnosť a preto vyhľadávali priateľstvo aj u kolegov filmárov. A v neposlednom rade, Česko aj Slovensko sú príliš malé krajiny, takže polovica obyvateľstva sa navzájom pozná a tá druhá si je rodina...

Som rád, že o tomto všetkom hovorí teoretická časť práce.

Praktická časť mapuje vývoj spoločnosti a medzi riadkami aj vývoj autorky. Od skupinového nadšenia po základnú bunku spoločnosti – rodinu. Lebo aj oceán sa skladá iba z kvapiek. Na druhej strane trpko konštatuje, že i keď sa spoločnosti menia, hajzlíci naďalej zostávajú, iba prezliekajú kabáty. A ak by sme mali pocit, že my medzi nich nepatríme, vyliečil by nás odstup od nazerania. Bohatý vyspelý svet tancuje, zatiaľ čo strojomňa jeho blahobytu v rozvojových zemiach sa topí v jeho odpade.

Ako školiteľ som spoluzodpovedný za predloženú prácu, vrátane chybičiek, ktoré budú vytknuté oponentami. Nebudem tu vyťahovať občasné drobné nedostatky. Napriek vážnej téme sa praktická časť určite mohla okoreniť väčšou dávkou láskavého humoru, ktorý sa nám z nej nejak nechtiac vyparil. Animácia a filmový strih sa mohli viac podriadiť taktu hudby. To sa objavilo žiaľ až po finiši.

Na záver by som chcel poďakovať doktorandke za poctivú drinu, ktorú odviedla počas celého štúdia a za dizertačnú prácu, ktorá dôkladne zmapovala realitu pozadia animovanej tvorby v období Reálneho socializmu s Husákovou tvárou.

Som presvedčený, že predložená praktická i teoretická dizertačná práca naplnila stanovené ciele a úspešne zavŕšila doktorandské štúdium. Predloženú prácu odporúčam k obhajobe.

22. novembra 2018

školiteľ Prof. Ondrej Slivka ArtD.